

Ե Ե Մ Ո Ւ Ր Ա Ն Ա Կ Ա Ն

ՍԵՄՈՒԿԱՆ ՓՈԽԵՆԵՆԱԿ ԲԱՆՈՒՐ ՀԻՆ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՄԵՋ
(Հարգանքալիցա)

72) Մանկու (հինգ կամ չին) (հերս. Լամբր.) ծաղարեն. Մ. Գոշ. ծաղարեն, էջ 34. Մխ. Հերացի. ծաղարեն, էջ 69, Մաշթ. ջահե. ծաղարեն.) ասոր *meniška*.

Մանկու բառին ուրիշ ձև ժալ կայ՝ ժանուկ, զոր կը գործածեն փրկոն, Ոգաթ. (ե զար.) Մ. Խոր. Սշխարհ. տպ. Պատկ. էջ 22, 11, Ստեփ. Սիւնեցի (Ը զար.) Թովմ. Սրբու. (ծ զար.) եւն. եւ կը համապատասխանէ պարս. *banafša*, արաբ. *banafšaj* եւ *manafšaj*, տճկ. *menefše* եւն. բառերուն: Սնշուշտ բառս բուն պարսկերէն է եւ հին պահլաւերէն իբր *manafšak* բառով (Justi, Bundeib. p. 66, 17 *manafšak*), որ հայ չլիմանց մէջ պէտք էր որ լանուկ կամ ժանուկ հնչուէր (համ. Ինչի. — պր. *kafš* եւն.) Անկանոնութեամբ ժանուկ եղած է բառս. համ. վարձ. — ստեղ որ *safser* ծագած է: Դաւե. ասորերէն բառն այս դիպաց մէջ պարսկերէնէն յառաջ եկած ըլլալու է: Աւեր կը զարնէ հոս է (յ), ինչպէս նաեւ հայոն թով. — (ն) ու պարսկերէն *af* է:

73) Մաշթ. (փրկոն, չառք, տպ. Աւգերեան, 1822, էջ 66. Մ. Խոր. էջ 237, 7 մաշթ. — ստեղ.) ԱՅԻՄ *mašā* թրսոպեղա (վարդալուս)

Վեն. բառ. այս բառին դիմաց փոխուց կը դնէ (հիւծուած, հալածուած) քախ. կը տառամանի ծիւրախիտ եւ մորթախիտ մէջ. փրկոնի թով. մաշթ. գրուած է = νόσος փոխածոց (ծիւրիւջ ակոս. աւ բառէն յառաջ ալ — ստեղ ակոս յիշուած է թրք. — *γνώση*). Մովս. Խոր. այս հիւսնգութեան «հիւծուած, ըլլալը կը յայտնէ: Ընդհանրապէս Մխիթար Հերացի (ծաղար, ջերմանց Մխիթարութիւն, տպ. Վեն. 1832, էջ 72) կը գրէ «այսոց (= այսոց)», որ մաշթ. կոչի, եւ հուսմ. — ստեղ (— թրսոպեղա) ասէ:

74) Մու. (դեւա, փա, 32 եւն. ծերմա.) ասոր. Աշմ *meškā*, արաբ. *mask*, ասորեստ. *mašku*. — Ասիէ մաշիւնի Մարի. Վ, 6 եւն.:

75) Մար. (Ա Մահա. Թ. 42 ջնոց. Բարսեղ. Ե զար. Ստ. Սիւն. Ը զար. եւն.) ա-

սոր. ԱՅԻՄ *mašā*, արաբ. *maš* (մարգագետին), զոր արդէն Սարաֆիք (տես Fränkel, p. 129) պարսկերէն կ'ընեն: Հմմտ. պրոպ. *maš* տեսակ յը խոտ (*Vullera*: «genus graminis quod bestiae pascentes libenter vorant» *b. mašgarā* այն տեղի ուր *maš* կը բուսի, մարգագետին. քրդերէն *mirk*, Գ. *mergha* (Justi-Jaba, Diet.) Ասոց հիշի է անշուշտ հին-իրանեան *mašga* բառ մը՝ զոր կ'ենթադրեմ թէ կը գտնուի յԱւեստա, Վեր. Բ, 26. *haštra marōšā avastaya* (հին մարգեր կապի):

76) Մա. (Հուսմ. ծաղ. 7. մառաւ, Մատթ. Ե, 46.) ասոր. ԱՅԻՄ *mašā*, Եբր. *maš*, արաբ. *maks* (արամերէն, Fränkel, p. 283.) ասորեստ. *maksu*:

77) Մաշթ. մարտածի հոտ ունեցող (Գիրք Վաստակոց՝ ծաղար, տպ. Վեն. 1877, էջ 100, 10 եւն. Աւաթէր Գաւրի. ծաղ. Գիրք. ասոր. իմաստի տարբերութեան պատճառով՝ դժուարաւ կ'ընեն ասոր. ԱՅԻՄ *maš* (մարտի, ձիւթապողոյ կորից հիւթ) եւ արաբ. *maš* (մորթոյ փապարածքի տակ եղած ջուր) բառերու հետ նոյն ըլլալը:]

78) Մաշթ. մաշթ. մաշթ. (Բուգ. էջ 123, 1 եւն.) թէեւ այլ վերջաւորի, բայց ասորերէն չէ, զոր *mašā* կ'ընեն, այլ = յուն. *μαχανή*, *μάχανον*, *μαχανεία*, Հմմտ. արաբ. *manjanīq*, լատ. *machina* եւ *manganum*.]

79) Մաշթ. (Ե) (սեւ. Գ.) = ասոր. *malvaše* կենդանիկը: Այս բառն լոկ տառադարձութիւն է ասորից: Տես *Wiener Zeitschrift IV*, p. 191—92.

80) Յմաշ (արմ. Է. —) *trapaš* (Գր. ԼԹ, 1), *ծրս* (Երկ. Օր. Գր. 5.) Մ. Խոր. ասոր. ԱՅԻՄ *yašmūra*, Եբր. *yašmur*, արաբ. *yašmur*. — Հայերէնի մէջ «յամա» կը սպասուէր փխ «յամա»:

81) Յմաշ (Երկ. տպ. Վեն. 1859, էջ 21.) Յմաշ (անգ. էջ 123 եւ 140.) ասոր. ԱՅԻՄ *našāyā*, մահ. *našōrāyā*, արաբ. *našānī*, Գր. *našānā* քրիստոնեայ:

Այլուր կը գործածուի նաշիւնի = *Našāyānōs* Մարի. Վ, 24. *Našāyānōs* Մատթ. Բ, 23: Վերջաւորութիւնը (—նի, —նի) հայերէն է:

82) Նաշ (անհոյ) կէտ, նշան. (Մ. Խոր., Երկր. Ե զար. Բովհ. Մատթի. Է զար. Գր., Լուս., Շարահան.) ասոր. ԱՅԻՄ *nišā* նպատակ (պարսկերէնէն):

Հայերէնը պարսկերէնէն թէ ասորերէնէն

աւելուած է: Հմմտ. հայերէն նշան = պրս. nišān.]

83) Հռֆֆֆ (արմ. --) Մատթ. ԺԲ, 8 եւն. սասր. אבבגאבא abbeḡā, եբր. אבבאבא abbeḡā, որմէ յուն. ἀββαβαν եւն. bb տառերն այլա-կերպակով՝ եղած է պապ. šanbad (Schik. Gum. Vij, p. 267), պարսկ. šanbad եւ šanba, եթովպ. sanbat եւն: Հմմտ. Nöldeke, Pers. Studien, II, p. 37.

84) Հռֆֆֆ, սամարացի. (Զգոն՝ Ե դար.) շֆֆֆֆֆ (Ա. Մակ. Գ. 10. Եւսեբ. Գրոն.՝ Ե դար, Անտ. Ըրիսկ. էջ 22.) շֆֆֆֆֆֆֆֆ (ա-ղանդ, Կերիւղ Երուսաղ.՝ Ե դար.) խառնակ ձեւ մըն է սասրերէն šamrāyā եւ յուն. Σαμαρείτης շամարերէն:

Հմմտ. սամարացի Տաւրեւտից Մատթ. Ժ, 5՝ իսպառ Տաւրեւտի:

85) [Հռֆֆֆֆ կամ շֆֆֆֆ (արմ. -) (Մ. Խոր. էջ 227, 14. Թովմ. Արծր.՝ Ժ դարէն, Պետր. 1887, էջ 66, 13) գծաւարաւ կրնայ նոյն ըլլալ ԴՈՒՄՈՒ (Եբ.) բառին հետ, որ անգամ մը կը գործածուի Թարգումի մը մէջ եւ գծաւ-րաւ սեմական է: Նշանակութիւնն ալ միմի է, բայց՝ ինչ ալ ըլլայ՝ ոչ "շամֆֆֆֆֆֆֆ"]

86) Հռֆֆֆ (արմ. Ի--) ճամբայ տրիֆֆֆ Մատթ. Գ, 3. արաբ. Գհար, Գհար, Գհար Բ Կոր. ԺԲ, 18. Բուգ. էջ 23, 6. սասր. אבבגאבא šegwila, արաբ. sabil.

87) Հռֆֆֆֆ. (կամ շֆֆֆֆֆֆֆ, սեռ. շֆֆֆֆֆֆֆ եւ շֆֆֆֆֆֆֆ) պատուական քար մը σάπφειρος (Եբ. ԻԲ, 18. ԱԲ, 11. Գալատ. ԻԲ, 19. Եբ. ԻԴ, 10. Գր. ԻԲ, 16.) սասր. אבבגאבא sappilā, եբր. ֆֆֆֆ

Հոս միայն կը տեսնենք շ ֆֆֆ. Ը: Վեւ. Բառ. Կը յիշէ իբրեւ ուղղական շֆֆֆֆ, անշուշտ շֆֆֆֆֆ եւ (յետոյ) շֆֆֆֆֆ սե-ռականաց պատճառաւ:

88) Հռֆֆֆֆ (նաեւ շֆֆֆֆֆֆ. արմ. Ի) փող. (Ագաթ. Զգոն. Ե դարէն) սասր. אבבגאבא šiforā, եբր. ֆֆֆֆ հմմտ. պարսկ. شرف širf? = արաբ. شرف

Վեւ. Բառ. Կը յիշէ ուղղական շֆֆֆֆ, շֆֆֆֆ, սեռ. շֆֆֆֆֆֆ ձեւերը:

89) Հռֆֆֆֆ (արմ. Ի) (Մարկ. Ե, 3 եւն.) սասր. אבבגאבא šesallā.

Հայերէնը ձեւը բոլորովին նման է սասրերէնին, եթէ նաեւ հետեւեցնենք . որ շֆֆֆֆֆ նախնական ձեւ էր *շշֆֆֆֆ եւ այլ փերիցս* շշֆֆֆֆ: Սակայն հմմտ. նաեւ Թաւմուս, Արմշիշ

90) Հռֆֆֆֆ, փողոց, վաճառանոց. (Ոսկի. ԺԲ դարէն Խոր. Մատթ. Ունհայեցի՝ ԺԲ դա-րէն. Բարսեղ Մաշկ. ԺԴ դարէն.) սասր. אבבגאבא šoqā (պահաւ. šoqa, տեւ Pabl. Paz. Gloss, p. 214.) արաբ. سوق suq (արամերէնէ, Fränkel, p. 187.)

91) Հռֆֆֆֆ (արմ. Ի--) (Մատթ. Զ, 28 եւն.) եբր. שטאבא šoṣṣā, սասր. אבבגאבא šoṣṣā, Եբ. šoṣṣānē (աւելի հաստատուն է ք գրելն քան Ա.) արաբ. شوسا, Հմմտ. յուն. σούσον (Վե. Ges. Abb. p. 227.)

Եգիպտական ծագումն ունի բառն: Տեւ Brugsch, Hieroglyph. Wörterbuch, IV, 1314/15, Erman, ZDMG. XLVI, p. 117.

92) Հռֆֆֆֆ. (արմ. Ի) ֆնծիթ (sēsammum) (Ներս. Հնար.՝ ԺԲ դարէն. Սանահնեցի՝ ԺԱ դարէն. Բժշկ. ԺԴ—ԺԵ դար.) սասր. אבבגאבא šuṣmā.

93) Հռֆֆֆֆ կամ շֆֆֆֆֆֆ (արմ. Ի) մար-մնակալ (corporal) եւ սրբիչ պատարագի. (Մաշկոց ջահ. ԺԴ դար.) սասր. אבבגאבא šu-šepṣā.

94) [Հռֆֆֆֆ. օծանկեր աչաց, իբրեւ տար-բերութիւն ընթերցուածոց հայ գեւ. (xalláṣṣon) բառին (Ի Գալատ. Գ. 18.) կը յիշէ Գալուս ջահ. (ԺԴ դար.) սասր. אבבגאבא šegwila, որմէ ա-րաբ. فاض (Fränkel, p. 262.)

Պէտք է սասրերէն առջի երկրորդական ձեւ մ'ենթագրել ըրի արմատէն: Հայե-րէն բառն այլուր չէ գործածուի:

95) Հռֆֆֆ, մեղայր. շֆֆֆֆֆ, շֆֆֆֆֆ, մեղայր քեւլ երեսին. (Եղեկ. ԻԳ, 40. Ոսկի. Ե դա-րէն, եւն.) սասր. אבבגאבא šefra գեղեցկութիւն, šappir գեղեցիկ:

Հռֆֆֆ եւնթարեալ ձեւ մըն է: Ոսկի. Ե. (այս. Վեւ. Բառ. 1862), էջ 66, 22 (Մեկն. Ա Տիմ. 8) "է ցոյցս գոյնէն" խոս-քին ուրիշ ընթերցուած մ'ալ կայ "է ցոյցս շֆֆֆֆֆ": Խնդիր է Թէ պէտք չէ հոս ալ "շֆֆֆֆֆ" կարգալ:

96) Ուրբֆֆֆ (արմ. --) (Մատթ. ԻԲ, 62 եւն.) սասր. אבבגאבא šurwēḡā, արաբ. شروا (ա-րամերէնէ, Fränkel, p. 277.)

97) [Հռֆֆֆֆ (արմ. -) Մատթ. ԻԳ, 23. Ես. ԻԲ, 25, 27, 28.) սասր. אבבגאבא kammōnā, եբր. kammōn, պոնտիկէն՝ Կամոն, արաբ. kam-mūn, յուն. κάμινον, Լատ. cūminum, գերմ. Kümmel եւն. (Löw, Aram. Pfl. p. 206.)

Հայերէն բառն իւր սկզբուն Է հնչման

